

А. С. Кисель

*студентка 3 курсу економіко-правового факультету
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова,
спеціальність «Право»*

*Науковий керівник: д. ю. н., професор, професор кафедри
конституційного права та правосуддя Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова О. В. Прієшкіна*

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ В УКРАЇНІ

Соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць в значній мірі залежить від фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. До надзвичайно важливих джерел наповнення місцевих бюджетів належать місцеві податки та збори, адже завдяки ним забезпечується належне виконання завдань та функцій органів місцевого самоврядування.

Актуальність даної теми обумовлена тим, що на сьогодні фінансовій базі органів місцевого самоврядування властивий низький рівень надходжень, що негативно впливає на задоволення потреб населення. Постає необхідність у пошуку способів зміцнення фінансової незалежності відповідних органів.

Проблемам місцевого оподаткування присвячені дослідження таких науковців, як І. С. Волохова, І. Г. Козинець, О. В. Михайленко, Н. В. Проць та інших дослідників. На дисертаційному рівні ця тема досліджувалась вченими Н. І. Блащук, М. В. Вікторчук, С. О. Осипенко. Проте особливості правового регулювання місцевих податків та зборів потребують подальших досліджень.

Процес нормативного регулювання оподаткування розпочався з моменту прийняття Закону України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991 р., а згодом – Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» від 20.05.1993 р. До введення в дію Податкового кодексу України в 2011 р. в Україні існувало шістнадцять місцевих податків і зборів.

У теперішній час правове регулювання місцевих податків та зборів здійснюється Конституцією України, Податковим кодексом України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», рішеннями органів місцевого самоврядування тощо. Відповідно до ст. 143 Конституції України до повноважень органів місцевого самоврядування належить встановлення місцевих податків та зборів відповідно до законодавства [1, ст. 143]. В Податковому кодексі України встановлено такі місцеві податки та збори, як податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір [2, ст. 10]. Однак, насправді діє чотири місцеві податки, так як податок на майно включає податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок та плату за землю.

Протягом 2017-2018 рр. Одеською міською радою було прийнято ряд важливих рішень, що вплинули на місцеве оподаткування. До них належать:

1) Рішення Одеської міської ради від 06.06.2018 р. «Про внесення змін до рішення Одеської міської ради від 14.12.2017 р. № 2780-VII «Про надання пільг щодо земельного податку на 2018 рік», відповідно до якого з'являється нова група платників – державні підприємства, які здійснюють професійно-технічне навчання засуджених та використовують земельні ділянки для експлуатації та обслуговування будівель та споруд колонії [3];

2) Рішення Одеської міської ради від 08.02.2017 р. «Про внесення змін до Положення про податок на майно в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, затвердженого рішенням Одеської міської ради від 21.01.2015 р. № 6258-VI», яким доповнено об'єкти, які не оподатковуються податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки [4];

3) Рішення Одеської міської ради від 08.02.2017 р. «Про внесення змін до рішення Одеської міської ради від 21 січня 2015 р. № 6257-VI «Про встановлення податку на майно в частині транспортного податку», згідно з яким змінюється об'єкт оподаткування транспортним податком – ним стають автомобілі, з моменту випуску яких минуло не більше, ніж п'ять років, та вартість яких є більшою, ніж 375 розмірів мінімальної заробітної плати [5].

Питома вага місцевих податків та зборів у місцевих бюджетах є досить невеликою. Так, надходження від місцевих податків протягом січня-листопада 2017 р. становили 44667,4 млн грн. і станом на 01.11.2017 р. складали 5,42 % від обсягу усіх надходжень зведеного бюджету [6]. Податкові надходження протягом січня-травня 2018 р. складають 19245,4 млн грн. та станом на 01.05.2018 становлять 5,52 % від загального обсягу зведеного бюджету [7].

Варто відмітити, що, згідно з даними про оперативне виконання місцевого бюджету за січень-квітень 2018 р., наданими Департаментом фінансів Одеської міської ради, основним джерелом формування загального фонду бюджету міста Одеси є податок на доходи фізичних осіб, що складає 54 % (1089,9 млн грн.) надходжень. Надходження у вигляді єдиного податку протягом цього часу склада-

ють 16,6 % (329,4 млн грн.) від надходжень загального фонду, а у вигляді плати за землю – 11,2 % (202,6 млн грн.) [8].

Виходячи з вищенаведеного можна стверджувати, що місцеві податки та збори не мають значного впливу на формування доходів. Істотну роль відіграє єдиний податок, підвищується роль податку на майно, зокрема плати за землю. Транспортний податок та місцеві збори є менш результативними.

Розглянувши місцеві бюджети розвинутих держав, зазначимо, що їм властивий високий ступінь автономії, який видається можливим завдяки значній питомій вазі місцевих податків у доходах таких бюджетів. Так, питома вага місцевих надходжень у вигляді податків та зборів складає: в Австрії – 72 %, Франції – 48 %, Німеччині – 46 % від загальної суми надходжень місцевих бюджетів [9, с. 65]. Це пояснюється історичними особливостями оподаткування та бажанням місцевих органів бути фінансово самостійними.

Рівень податкової незалежності в Україні є набагато нижчим, ніж в Швеції, Іспанії, Люксембурзі тощо, в яким місцеві органи можуть самостійно впроваджувати локальні платежі, вони наділені більшим обсягом повноважень стосовно встановлення бази та ставок оподаткування, надання пільг [10, с. 108].

Істотним недоліком в Україні є відсутність у органів місцевого самоврядування можливості встановити власні податки на відповідній території, адже при цьому не враховуються територіальні особливості регіонів. У певних адміністративно-територіальних одиницях є особливі об'єкти, завдяки яким можна збільшити надходження до місцевого бюджету для вирішення соціально-економічних проблем окремих територій.

Не менш актуальним є питання оптимальної кількості місцевих податків. Як зазначає дослідник І. Г. Козинець, в багатьох державах з розвинутою системою оподаткування застосовується значна кількість податків та зборів. Зокрема, у Франції їх існує більш ніж 50, в Бельгії – близько 100, в Німеччині – 55, натомість у Великій Британії існує лише один податок. Зазначимо, що найбільш ефективним місцевим податком в більшості країн є податок на нерухоме

майно [11, с. 215]. Вітчизняний законодавець з прийняттям Податкового кодексу України зменшив кількість податків та зборів. Вважаємо, що такі зміни були доцільними, так як деякі податки та збори не стягувались з низки підстав, наприклад, через відсутність об'єктів оподаткування.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що місцеві бюджети в Україні відчують гостру нестачу надходжень у вигляді податків та зборів. Для уникнення цього необхідно:

- дозволити на законодавчому рівні органам місцевого самоврядування встановлювати місцеві податки, наприклад, податки за розміщення реклами, збори за охорону довкілля, за огороження прибудинкової території, що зумовить збільшення доходної частини бюджетів;

- розглянути можливість переведення деяких загальнодержавних податків у категорію місцевих.

При цьому потрібно законодавчо закріпити вимоги до локальних податків та зборів, процедуру їх встановлення та адміністрування.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. – Назва з екрана.
3. Про внесення змін до рішення Одеської міської ради від 14.12.2017 р. № 2780-VII «Про надання пільг щодо земельного податку на 2018 рік»: Рішення Одеської міської ради № 3359-VII від 06.06.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/acts/council/107762/>. – Назва з екрана.
4. Про внесення змін до Положення про податок на майно в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, затвердженого рішенням Одеської міської ради від 21.01.2015 р. № 6258-VI : Рішення Одеської міської ради № 1601-VII від 08.02.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ua/acts/council/92752/>. – Назва з екрана.
5. Про внесення змін до рішення Одеської міської ради від 21 січня 2015 р. № 6257-VI «Про встановлення податку на майно в частині транспортно-го податку»: Рішення Одеської міської ради № 1600-VII від 08.02.2017 р.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/92816/>. – Назва з екрана.

6. Доходы сводного бюджета Украины по статьям доходов в 2017 г. (на 31.12.2017, в млн. грн.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/finance/budget/cons/income/2017>. – Назва з екрана.
7. Доходы сводного бюджета Украины по статьям доходов в 2018 г. (на 1.05.2018, в млн. грн.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/finance/budget/cons/income/>. – Назва з екрана.
8. Информация об оперативном выполнении бюджета города Одессы за январь-апрель 2018 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/news/106343>. – Назва з екрана.
9. Волохова М. П. Сучасний стан та напрями вдосконалення справляння місцевих податків і зборів України / М. П. Волохова // Економічні інновації. – 2014. – Вип. 57. – С. 62–71.
10. Письменний В. В. Місцеве оподаткування в умовах реформування податкової системи України: монографія / В. В. Письменний. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 196 с.
11. Козинець І. Г. Особливості правового регулювання місцевих податків і зборів / І. Г. Козинець // Порівняльно-аналітичне право. – 2017. – № 5. – С. 213–216.